Työ ja turva -osasto/AT/ea 19.4.2018

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

**Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 35/2018)**

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt lausuntoa maakuntauudistukseen liittyvistä kasvupalvelulaeista. Nämä lait linjaavat maakuntien työvoimapalveluiden järjestämisvastuusta, mutta työvoimapalveluiden varsinainen sääntely tapahtuu rekrytointi- ja osaamisen kehittämispalveluista annetun lain kautta. Lait eivät ole nyt samaan aikaan käsittelyssä eduskunnassa ja valmistelu on ollut eriaikaista. Näin ollen kasvupalveluiden kokonaisuuden hahmottamien on vielä haastavaa.

## Palveluiden tuottaminen

Hallituksen esityksen mukaan kasvupalvelu-uudistuksella halutaan mahdollistaa kilpailullisuuden lisääminen ja yksityisen sektorin rooli työllisyyspalveluissa. SAK ei kannata työllisyyspalveluiden siirtoa pääsääntöisesti yksityisille palveluntuottajille. Kansainväliset vertailut osoittavat, että laajamittainen palveluiden yksityistäminen ei johda välttämättä julkista parempaan tulokseen työllistymisessä eikä ole toteutuskustannuksiltaan välttämättä edullisempaa kuin julkinen. Kuten hallituksen esityksessä todetaan, Suomen julkinen hallinto on tehokas ja se arvioitiin vuonna 2016 maailman parhaaksi. Näin ollen yksityisten markkinoiden toiminnan tulisi olla varsin tehokasta päästäkseen samaan lopputulokseen kuin julkinen sektori. Toki myös nykyistenkaltaisissa julkisissa työvoimapalveluissa on kehitettävää. Hyviä tuloksia on saatu esim. nuorten Ohjaamo-toimintamallilla sekä työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun (TYP) toiminnan kautta. Näihin molempiin pätee yhden luukun periaate, eri tahojen yhteistyö sekä kasvokkainen ja ratkaisukeskeinen palvelu.

Hallituksen esityksessä annetaan maakunnille mahdollisuus tuottaa palvelut itse, mutta yhtiöittämisen kautta. Markkinapuutetilanteessa maakunta voi tuottaa palvelut suoraan itse, jos se eriyttää kasvupalveluiden kirjanpidon. Kunnille esitetään palveluiden tuotannossa yhtiöittämispakkoa. SAK:n näkemyksen mukaan julkisella sektorilla tulee olla vahva rooli myös tulevaisuudessa ja mahdollisuus toteuttaa palveluita ilman yhtiöittämistä.

## Yleiskatteellinen rahoitus

Palveluiden rahoitus on kirjattuna rahoituslakiin, joka on kasvupalvelulain sisältölaki. Nyt käsittelyssä olevien kasvupalvelulakien vaikutusten arvioinnin kohdassa viitataan kuitenkin kasvupalveluiden rahoitukseen. Vaikutusarvioissa viitataan yleiskatteelliseen rahoitukseen, työllisyyden määrärahoihin, jakokriteereihin ja painoarvoihin. Maakunta saisi sitä enemmän rahaa, mitä korkeampi työttömyys sen alueella olisi, joten maakunnan kannuste työttömyyden alentamiseen uhkaa jäädä liian heikoksi.

SAK on huolissaan, että työttömien palvelut jäävät toteutumatta, jos maakunnille ei aseteta taloudellisia kannusteita työttömyyden alentamiseen. Työllisyydenhoidon rahoituksen tulisi olla korvamerkittyä.

Työ ja turva -osasto/AT/ea 19.4.2018

Työttömien palvelut

SAK pitää tärkeänä työttömien laadukkaita ja yhdenvertaisia työvoimapalveluita sekä selkeää palveluprosessia. On ongelmallista, että lakiesityksessä puhutaan pääasiassa *työvoiman turvaamisesta* eikä työttömille ja työnhakijoille suunnatuista palveluista. Vaikutusarvioissa todetaan, ettei palveluntuottajalla ole lähtökohtaista oikeutta kieltäytyä asiakkaasta. Tämä tulisi kirjata SAK:n näkemyksen mukaan pykäliin.

SAK on lainsäädäntövalmistelun edetessä painottanut tarvetta poistaa työttömien liian tiukat työnhaun päättymiset. Hallituksen esityksen vaikutusarvioissa (s. 113) todetaan työnhakijan työnhaun päättyvään, jos tämä ei valitse määräajassa palveluntuottajaa tai raportoi aktiivisuudestaan seitsemän päivän välein. Rekrytointi- ja osaamisen kehittämispalvelu -lain luonnoksesta (9.3.2018) kyseiset kohdat on kuitenkin SAK:n näkemysten mukaisesti poistettu. Työ- ja elinkeinoministeriöstä todettiin kohtien jääneet nyt käsittelyssä olevan lakiesityksen vaikutusarviointeihin virheellisesti. Näin ollen kappale pitää poistaa.

SAK ollut maakuntauudistuksen valmistelun ajan huolissaan erityisesti vaikeimmin työllistyvien palveluista. Hallituksen esityksessä todetaan, että tutkimuksen mukaan vaikeasti työllistyvien palveluille ei ole tällä hetkellä markkinoita. Markkinavetoisessa – varsinkin puhtaan tulosperusteisessa mallissa – pitkäaikaistyöttömät ja maahanmuuttajat voivat olla väliinputoajia. Nyt kasvupalvelulakiin on lisätty, että maakunnan tulee huolehtia kasvupalveluista erityisesti heikommassa työmarkkina-asemassa oleville. Ihanteellisessa tapauksessa maakuntauudistus voisi parantaa vaikeasti työllistyvien palveluita tilanteissa, joissa työtön tarvitsee ensisijaisesti sote-palveluita, koska maakunta vastaa sekä työllisyys- että sote-palveluista.

Kasvupalvelu-uudistuksessa ehdotetaan digitaalisen palvelun lisäämistä. SAK korostaa kasvokkaisen palvelun merkitystä työllisyyden hoidossa. Hallituksen esityksessä todetaan, että tiivis henkilökohtainen asiointi asiakkaan kanssa on selvityksissä havaittu vaikuttavimmaksi toiminnaksi ja että digitaalisten palveluiden korostumisella voi olla vaikutuksia alueelliseen tasa-arvoon ja eriarvoistumiseen. Esimerkiksi kansalaisten sähköisten palveluiden käyttötaidot vaihtelevat.

Henkilöstövaikutukset

Henkilöstövaikutusten osalta esitetään edelleen vain arvioita. On yhä epävarmaa, kuinka suuri osa henkilöstöstä ja tehtävistä siirtyy maakuntiin. Siirtyvän henkilöstön määrä riippuu lopulta siitä, kuinka paljon maakunnat tuottavat itse palveluita. Julkisen puolen työntekijät eivät voi siirtyä yksityisen palvelukseen suoraan, vaan yksityinen yritys päättää itse, kenet se rekrytoi. Hallituksen esityksessä arvioidaan, että kasvupalvelu-uudistuksella on suuremmat henkilöstövaikutukset naisiin.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Lisätiedot: Työvoimapoliittinen asiantuntija Alli Tiensuu, SAK ry, alli.tiensuu@sak.fi